

dr Wiesław Barszczewski

Państwowa Szkoła Wyższa

im. Papieża Jana Pawła II

w Białej Podlaskiej

ORCID 0000-0002-2943-5732

ZWALCZANIE PRZESTĘPCZOŚCI W POLSCE – WYBRANE ASPEKTY

THE FIGHT AGAINST CRIME IN POLAND – SELECTED ASPECTS

Streszczenie

W artykule „Zwalczanie przestępczości w Polsce - wybrane aspekty” przedstawiono bezpieczeństwo jako podstawową potrzebę człowieka. Wskazano zjawisko przestępczości jako zagrożenie bezpieczeństwa obywateli. Następnie omówiono rozwiązania systemowe dla bezpieczeństwa oraz dokonano analiz liczbowych wybranych przestępstw popełnionych w Polsce na podstawie statystyk i sprawozdań właściwych instytucji systemu bezpieczeństwa państwa. W zakończeniu odniesiono się do kwestii zaufania społeczeństwa do instytucji państwowych oraz do oceny poczucie bezpieczeństwa obywateli.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, przestępstwo, Policja, poczucie bezpieczeństwa

Summary

The paper „The fight against crime in Poland - selected aspects” presents security as a basic human need. The phenomenon of crime was indicated as a threat to citizens’ security. Then, systemic solutions for security were discussed and numerical analyzes of number selected crimes committed in Poland were made on the basis of statistics and reports of relevant institutions of the state security system. In the last section, the questions of the public confidence to the state institutions as well as citizens’ sense of security were discussed.

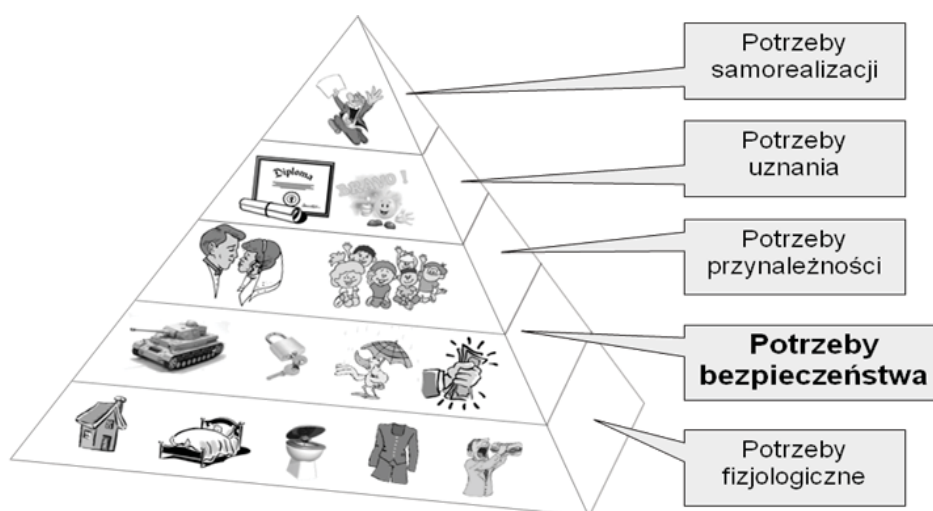
Keywords: security, crime, Police, sense of security

Wstęp

Problematyka bezpieczeństwa, towarzysząc człowiekowi podczas jego rozwoju cywilizacyjnego, stanowiła i wciąż stanowi jeden z priorytetów funkcjonowania. W tym celu od zarania dziejów tworzone są narzędzia, których zastosowanie ma zapewnić bezpieczeństwo jednostek, grup społecznych, państw oraz społeczności międzynarodowej. Rozwój ludzkości, to także historia rozwoju przedmiotów, urządzeń, instytucji oraz systemów, dzięki którym możliwa jest organizacja bezpiecznego środowiska egzystencji i rozwoju. Dotyczy to zarówno kwestii kulturowych czy społecznych, jak również, a może przede wszystkim, biologicznego przetrwania. Aby przetrwać, niezbędne było zachowanie życia, rozmnażanie oraz zapewnienie kolejnym pokoleniom możliwości bezpiecznego bytu. Można więc przyjąć, że takie potrzeby dotyczą samozachowania oraz potrzeby zachowania gatunku¹.

Badacze przyjęli, że potrzeby są nieodłącznym elementem funkcjonowania człowieka. Stanowią pewną hipotetyczną konstrukcję wynikającą z analizy określonego zachowania w określonej sytuacji. Stanowią pewien stan niedoboru i motywują człowieka do działania w celu jego zaspokojenia. Za najważniejsze motywatory uznano środki do życia, swobodę, partnera seksualnego, przekonania i ideały (wiarę)².

Na przestrzeni dziejów zachodzą zmiany w obszarze bezpieczeństwa. Począwszy od czasów prehistorycznych, poprzez epoki brązu i żelaza, starożytność, średniowiecze aż do współczesności ich dynamika zmienia się w zależności od poziomu rozwoju kulturowego. Badający kwestie hierarchii potrzeb człowieka, amerykański psycholog A. Maslow również uznał, że potrzeby bezpieczeństwa są priorytetowe, co podkreślił umieszczając je w swoim modelu tuż ponad potrzebami egzystencjalnymi (fizjologicznymi), co przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1. Hierarchia potrzeb wg Maslowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: A. H. Maslow, *Motywacja i osobowość*, PAX, Warszawa 1990.

¹ K. Obuchowski, *Psychologia dążeń ludzkich*, PWN, Warszawa 1983, s. 96.

² Tamże, s. 91-93.

Obecnie w ogólnym ujęciu przyjmuje się, że bezpieczeństwo jest stanem jakiegoś przedmiotu (obiektu) wynikającym z braku zagrożeń, a zatem stanem pewnym, pomyślnym i pożądanym. Ów brak zagrożeń może wynikać z dwójakiego rodzaju okoliczności – rzeczywistego ich braku bądź też skutecznej ochrony przed ich szkodliwym oddziaływaniem³.

Szersze ujęcie problemu bezpieczeństwa pokazuje, że jest to „teoria i praktyka zapewniania możliwości przetrwania (egzystencji) i realizacji własnych interesów przez dany podmiot, w szczególności poprzez wykorzystywanie szans (okoliczności sprzyjających), podejmowanie wyzwań, redukcja ryzyka oraz przeciwdziałanie (zapobieganie i przeciwstawianie się) wszelkiego rodzaju zagrożeniom dla podmiotu i jego interesów. Współczesne bezpieczeństwo ma charakter zintegrowany (kompleksowy, wielowymiarowy), w którym – w zależności od przyjętego kryterium – można wyróżnić różne jego rodzaje, dziedziny, sektory, działy i obszary:

- a. w zależności od rodzaju podmiotu można wyróżnić bezpieczeństwo indywidualne (personalne), grupowe, narodowe (w tym państwowe i terytorialne: wojewódzkie, powiatowe, gminne), międzynarodowe (regionalne i globalne), w tym międzypaństwowe (sojusznicze, koalicyjne) i transnarodowe;
- b. w zależności od przedmiotu (treści) bezpieczeństwa możemy w zasadzie wyróżnić tyle jego rodzajów, dziedzin, sektorów działań, obszarów itd., ile jest możliwych sfer aktywności danego podmiotu (w każdej sferze aktywności występują jakieś elementy bezpieczeństwa)⁴.

Podmiotowe i przedmiotowe ujęcie bezpieczeństwa podkreśla złożoność problemu, a co za tym idzie, uświadamia konieczność budowania skomplikowanych rozwiązań systemowych, służących do jego zachowania.

Pojęcie przestępczości

Elementem godzącym w bezpieczeństwo obywateli jest m.in. przestępczość. Jest ona zjawiskiem społecznym, a więc tym samym elementem aktywności każdego społeczeństwa. Obecnie problem przestępczości należy zaliczyć do jednego z najważniejszych w państwie. Przyciąga on uwagę nie tylko organów ścigania, ale także rządu, polityków oraz mediów. Nie istnieje poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, czy też właściwy poziom zamożności grup społecznych, ani też system filozoficzno-etyczny, które zapewnią całkowitą eliminację przestępczo-

³ S. Jarmoszko, *U źródeł naukowej tożsamości antropologii bezpieczeństwa*, [w:] M. Cieślarczyk, A. Filipek, A.W. Świdorski, J. Ważniewska (red.), *Elementy teorii i praktyki transdyscyplinarnych badań problemów bezpieczeństwa*, UPH, Siedlce 2013, s. 54.

⁴ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2013, s. 247.

ści⁵. Już starożytni uważali, że zbrodnia jest „chorobą duszy”, którą powinno się leczyć poprzez system kar.

Podobnie jak w przypadku prób zdefiniowania innych pojęć związanych z szeroko rozumianym bezpieczeństwem, problematyczne jest stworzenie uniwersalnej definicji przestępczości. Można ją rozumieć jako „ogół przestępstw popełnionych w pewnym okresie w danym kraju lub środowisku społecznym, albo przez określoną kategorię sprawców, również popełnianie przestępstw”⁶. W polskim prawodawstwie przyjmuje się, że odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia⁷. A zatem należy rozumieć, że przestępstwo, to zawinione działanie człowieka, zabronione przez ustawę (Kodeks karny) pod groźbą kary⁸. Z przepisu w Kodeksie karnym wynika, że przestępstwo jest zbrodnią, albo występkiem. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą⁹. Występek natomiast, to czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc¹⁰. Dokument podkreśla także, że zbrodnię można popełnić tylko umyślnie, natomiast występkiem można popełnić także nieumyślnie¹¹. Należy tu zaznaczyć, że ponieważ przestępstwo jest czynem, więc odpowiedzialności karnej nie podlegają myśli, zamiary, czy poglądy człowieka, dopóki nie zostaną zrealizowane, np. w postaci pochwalania przestępstwa lub jego publicznego propagowania¹². Istotnym jest również, że przestępstwem jest czyn społecznie szkodliwy i to w sposób więcej niż znikomy¹³.

W Kodeksie karnym wymieniono szereg rodzajów przestępstw. Należą do nich:

- Przestępstwa przeciwko pokojowi, ludzkości oraz przestępstwa wojenne;
- Przestępstwa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej;
- Przestępstwa przeciwko obronności;
- Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu;
- Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu;
- Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji;
- Przestępstwa przeciwko środowisku;
- Przestępstwa przeciwko wolności;
- Przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania;
- Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności;

⁵ B. Czarnecki, *Przestrzenne aspekty przestępczości. Metoda identyfikacji czynników zagrożeń w przestrzeni miejskiej*. Rozprawy Naukowe nr 216, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2011, s. 20.

⁶ *Encyklopedia PWN*, Warszawa 1997, s. 695.

⁷ Art. 1§1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553).

⁸ *Encyklopedia...*, dz.cyt., s. 695

⁹ Art. 7§2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553).

¹⁰ Tamże, art. 7§3.

¹¹ Tamże, art. 7§4.

¹² L. Gardocki, *Pojęcie przestępstwa i podziały przestępstw w polskim prawie karnym*, Annales, UMCS, Lublin, 2013, s. 30.

¹³ Art. 1§2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553).

- Przeszpstwa przeciwko rodzinie i opiece;
- Przeszpstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej;
- Przeszpstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową;
- Przeszpstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego;
- Przeszpstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości;
- Przeszpstwa przeciwko wyborom i referendum;
- Przeszpstwa przeciwko porządkowi publicznemu;
- Przeszpstwa przeciwko ochronie informacji;
- Przeszpstwa przeciwko wiarygodności dokumentów;
- Przeszpstwa przeciwko mieniu;
- Przeszpstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym;
- Przeszpstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi;
- Przepisy ogólne dotyczące żołnierzy¹⁴.

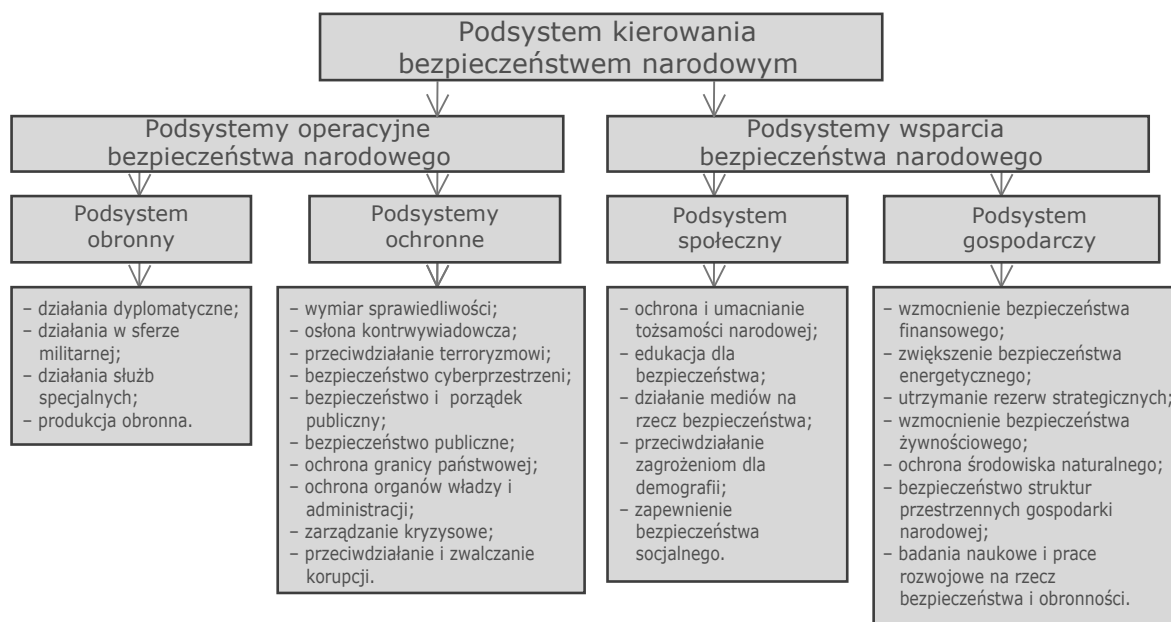
Rozwiązania systemowe dla bezpieczeństwa

Rozwój cywilizacyjny oraz proces globalizacji tworzą grunt do rozwoju wielu zagrożeń, a więc istnieje potrzeba tworzenia systemu bezpieczeństwa, zintegrowanego, zapewniającego szybkie i skuteczne działanie oraz przeciwdziałanie możliwym zagrożeniom. Sprawnie działający system jest dla ochrony i obrony państwa i jego obywateli sprawą priorytetową¹⁵. System bezpieczeństwa narodowego obejmuje siły, środki i zasoby przeznaczone przez państwo do realizacji zadań w tym obszarze, odpowiednio zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane. Składa się on z podsystemu kierowania i podsystemów wykonawczych, w tym podsystemów operacyjnych (obronny i ochronne) oraz podsystemów wsparcia (społeczne i gospodarcze)¹⁶. Strukturę systemu przedstawiono na Rysunku 2.

¹⁴ Zob. tamże, roz. XVI - XLIV.

¹⁵ J. Wojnarowski, *Dekompozycja systemu obronnego państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego*, [w:] Zeszyty Naukowe AON nr 4(97) 2014, s. 68.

¹⁶ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* 2014, s. 13.

Rysunek 2. System bezpieczeństwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego 2014*, s. 43-56.

Dla potrzeb niniejszego artykułu należy przybliżyć wybrane podsystemy ochronne, które wspierają państwo w realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa narodowego. Tworzone są przez: wymiar sprawiedliwości, służby specjalne, państwowe służby, straże i inspekcje wyspecjalizowane w ochronie porządku publicznego, służby ratownictwa i ochrony ludności, elementy zarządzania kryzysowego, Straż Graniczną; Służbę Celną, podmioty sektora prywatnego (firmy ochrony osób i mienia), organizacje pozarządowe (zwłaszcza społeczne organizacje ratownicze). Istotną rolę odgrywają także podmioty odpowiedzialne za ochronę bezpieczeństwa cybernetycznego oraz za przeciwdziałanie i zwalczanie terroryzmu i ekstremizmu¹⁷. Istotą działań ochronnych jest zapewnienie warunków dla utrzymania ładu konstytucyjnego, wewnętrznej stabilności państwa, bezpieczeństwa powszechnego i porządku publicznego, zarówno wspólnych, jak i indywidualnych zasobów materialnych i niematerialnych, a także funkcjonowania infrastruktury krytycznej. Działaniem uzupełniającym powinno być uczestnictwo w promowaniu na arenie międzynarodowej oraz krzewienie w społeczeństwie polskim zasad i świadomości należytego korzystania z praw i wolności człowieka i obywatela¹⁸.

Szczególną rolę w zwalczaniu przestępczości zajmują wybrane elementy podsystemów ochronnych, w tym Wymiar Sprawiedliwości i Policja. Wymiar Sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują: Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. Sąd wyjątkowy lub tryb doraźny może być ustanowiony tylko na czas wojny¹⁹. Celem działań Wymiaru Sprawiedliwości jest eliminowanie źródeł zagrożeń dla swobody korzystania z praw i wolności

¹⁷ Tamże, s. 14.

¹⁸ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, s. 11-12.

¹⁹ Art. 175 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 Nr 78 poz. 483).

oraz konsekwentne ściganie i karanie sprawców ich naruszeń. W tym zakresie szczególne znaczenie ma zapewnienie przez państwo sprawnego funkcjonowania sądów i prokuratury, terminowe prowadzenie postępowań i rozstrzyganie spraw oraz zagwarantowanie skutecznego wykonania orzeczeń. Ważnym elementem zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom jest również zagwarantowanie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, dzięki uproszczeniu i uelastycznieniu procedur prawnych. Konstytucyjne gwarancje ochrony praw i wolności będą w pełni realizowane, gdy instytucje Wymiaru Sprawiedliwości staną się powszechnie dostępne, szybkie w działaniu oraz przyjazne dla obywateli²⁰. Ważnym ogniwem w procesie zapewnienia bezpieczeństwa jest Prokuratura. Wykonuje ona zadania w zakresie ścigania przestępstw oraz stoi na straży praworządności²¹.

Podstawą utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego na właściwym poziomie jest skuteczne zapobieganie ich naruszeniom, a także wykrywanie przestępstw i wykroczeń godzących w życie, zdrowie i mienie obywateli, jak również interesy państwa. Zadania realizowane w tym zakresie dotyczą różnego rodzaju czynów zabronionych, w tym zarówno przestępczości pospolitej, jak i zorganizowanej o charakterze kryminalnym, ekonomicznym i narkotykowym. Najważniejszą służbą realizującą zadania z tego zakresu jest Policja, właściwa w zakresie ochrony życia i zdrowia oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra²². Policja jest to umundurowana i uzbrojona formacja służąca społeczeństwu i przeznaczona do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego²³. Formacja składa się z następujących rodzajów służb: kryminalnej, śledczej, spraw wewnętrznych, prewencyjnej, kontrterrorystycznej oraz wspomagającej działalność Policji w zakresie organizacyjnym, logistycznym i technicznym²⁴.

Kolejną ważną instytucją dla zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego jest Służba Więzienna. Jest umundurowaną i uzbrojoną formacją apolityczną podległą Ministrowi Sprawiedliwości, posiadającą własną strukturę organizacyjną²⁵. Współpracuje z innymi formacjami mundurowymi: Policją, Strażą Pożarną, Strażą Graniczną, Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnym Biurem Antykorupcyjnym, wojskiem. Chroni społeczeństwo przed sprawcami przestępstw osadzonymi w zakładach karnych i aresztach śledczych, nie tylko izolując ich od społeczeństwa, ale przygotowując do poprawnego w nim funkcjonowania, bez wchodzenia w konflikt z prawem, powstrzymywania się od powrotu do przestępstwa, prowadząc oddziaływania resocjalizacyjne i readaptacyjne. W tym zakresie współdziała z różnymi stowarzyszeniami, organizacjami pożytku publicznego i instytucjami, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz kuratorami.

²⁰ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* 2014, s. 33.

²¹ Art. 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (Dz. U. 2016 poz. 177).

²² Tamże, s. 36.

²³ Art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. 1990 Nr 30 poz. 179).

²⁴ Tamże, art. 4 ust. 1.

²⁵ Art. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. 2010 Nr 79 poz. 523).

Statystyki zwalczania przestępczości w Polsce

Jak wynika z Kodeksu karnego, katalog przestępstw jest bardzo szeroki, więc prezentowane dane w niniejszym artykule zostały ograniczone do najczęściej występujących. Ponadto należy zaznaczyć, że wykorzystane materiały źródłowe pochodzą z danych KG Policji, Głównego Urzędu Statystycznego oraz Ministerstwa Sprawiedliwości, stanowią więc zbiór rzetelnych informacji.

Jak wynika z dostępnych danych Policji, obecnie notowanych jest coraz mniej przestępstw kryminalnych, w tym kradzieży, rozbojów czy uszkodzenia mienia. Poczucie bezpieczeństwa jest wysokie - 86% Polaków uważa, że w Polsce czuje się bezpiecznie, a aż 93% deklaruje, że w okolicy, gdzie zamieszkuje, jest bezpiecznie. Ponadto statystyki Policji pokazują spadkowy trend liczby przestępstw. Z 1 061 238 stwierdzonych w 2013 r. przestępstw, ich liczba spadła do 796 557 w 2019 r. Naturalne jest, że wraz ze spadkiem liczby przestępstw stwierdzonych, maleje także liczba przestępstw wykrytych. Natomiast istotne jest, że procent ich wykrywalność wzrasta i tak z 67% notowanych w 2013 roku do 73,1% w 2019 r. co przedstawiono w Tabeli 1²⁶.

Tabela 1. Liczba przestępstw w Polsce

Przestępstwa ogółem - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia.			
Rok	Przestępstwa stwierdzone	Przestępstwa wykryte	% wykrycia
2019	796 557	586 030	73,1
2018	768 049	567 775	73,4
2017	753 963	545 008	71,7
2016	748 459	501 877	66,5
2015	799 779	524 380	64,7
2014	867 855	573 824	65,2
2013	1 061 238	720 510	67,0

Źródło: Statystyki Policji *Przestępstwa ogółem - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia*. Stan na dzień: 02.03.2018 r., <http://www.statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/121940,Przestepstwa-ogolem.html> [dostęp 01.06.2020].

Liczba przestępstw o dużym ciężarze gatunkowym, jakim są zabójstwa, na przestrzeni ostatnich lat również zmalała. Jak podaje GUS, z 302 zabójstw zano-towanych w 2013 roku ich liczba w 2018 r. spadła do 277. Ze statystyki wynika, że liczba ofiar wśród mężczyzn w wymienionym okresie utrzymuje się na zbliżonym poziomie, natomiast wśród kobiet, pomimo wahań, utrzymuje tendencję spadkową. Szczegóły pokazano w Tabeli 2²⁷.

²⁶ Statystyki Policji *Przestępstwa ogółem - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia*. Stan na dzień: 02.03.2018 r., <http://www.statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/121940,Przestepstwa-ogolem.htm> [dostęp 01.06.2020].

²⁷ Statystyki GUS *Ofiary zabójstw 2013-2018*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/przestepstwa-przeciwko-zyciu-i-zdrowiu,3,1.html> [dostęp 01.06.2020].

Tabela 2. Liczba zabójstw w Polsce

Ofiary zabójstw						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kobiety	93	91	108	71	94	83
Nieznany	93	91	108	15	–	–
Mężczyźni	191	188	186	189	193	190
Nieznany	191	188	186	25	–	–
Nieznana	18	8	4	–	–	4
Nieznany	18	8	4	–	–	4
Suma końcowa	302	287	298	260	287	277

Źródło: Statystyki GUS *Ofiary zabójstw 2013-2018*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/przestepstwa-przeciwko-zyciu-i-zdrowiu,3,1.html> [dostęp 01.06.2020].

Koleją z wymienionych kategorii są bójki i pobicia. Z danych prezentowanych przez Policję wynika, że w ostatnich latach systematycznie maleje liczba bójek i pobić. Z 4 783 stwierdzonych w 2015 r. tego typu przestępstw, ich liczba spadła do 3 533 w 2019 roku. Dla kwestii zachowania bezpieczeństwa nie pozostaje bez znaczenia fakt, że wzrasta procent wykrywania tych przestępstw, z 75,5% w 2014 r. do 80,6% w 2019 r. Zatem można mówić o wzroście skuteczności działań Policji w tym obszarze. Szczegółowe dane przedstawiono w Tabeli 3²⁸.

Tabela 3. Dane Policji o bójkach i pobiciach

Bójka i pobicie – przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia.			
Rok	Przestępstwa stwierdzone	Przestępstwa wykryte	% wykrycia
2019	3 533	2 856	80,6
2018	3 845	3 062	79,5
2017	4 385	3 510	79,8
2016	4 776	3 726	77,8
2015	4 708	3 569	75,5
2014	5 797	4 401	75,6
2013	8 783	7 048	79,9

Źródło: Statystyki Policji *Bójka i pobicie - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia*, <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-kryminalne/7-wybranych-kategorii-p/bojka-i-pobicie/121609,Bojka-i-pobicie.html> [dostęp 01.06.2020].

²⁸ Statystyki Policji *Bójka i pobicie - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia*, <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-kryminalne/7-wybranych-kategorii-p/bojka-i-pobicie/121609,Bojka-i-pobicie.html> [dostęp 01.06.2020].

Bardzo duży spadek liczby przestępstw notowany jest w kategorii rozbojów i kradzieży. Zaprezentowane w Tabeli 4²⁹ dane pokazują, że ze stwierdzonych w 2013 r. 19 525 przestępstw ich liczba w 2019 r. osiągnęła poziom 4 885, co stanowi 75%. Z kolei, na zbliżonym poziomie utrzymuje się ich wykrywalność.

Tabela 4. Dane Policji o rozbojach i kradzieżach

Rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenie rozbójnicze - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia.			
Rok	Przestępstwa stwierdzone	Przestępstwa wykryte	% wykrycia
2019	4 885	3 769	76,2
2018	5 222	3 869	73,5
2017	6 053	4 517	73,6
2016	7 444	5 204	69,2
2015	7 787	5 055	63,8
2014	9 435	6 086	63,3
2013	19 525	15 162	76,7

Źródło: Statystyki Policji *Rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenie rozbójnicze - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia*, <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-kryminalne/7-wybranych-kategorii-p/rozboje-wymuszenia-i-kr/122274,Rozboj-kradziez-rozbojnicza-i-wymuszenie-rozbojnicze.html> [dostęp 01.06.2020].

Szczególnym przypadkiem są kradzieże pojazdów. Pomimo że za kradzież samochodu, Kodeks karny przewiduje kary od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności, a za kradzież z włamaniem aż do 10 lat pozbawienia wolności³⁰, proceder ten wciąż istnieje. Szczególnie narażeni na utratę swojego auta są mieszkańcy dużych miast, a zwłaszcza Warszawy. Na podstawie danych Policji można stwierdzić tendencję malejącą tego zjawiska, ponieważ ze stwierdzonych w 2013 r. 14 800 przypadków, ich liczba spadła do 8 745 w 2018 r., co uwidoczniło w Tabeli 5³¹. Spadkowy trend kradzieży jest szczególnie widoczny w dłuższej perspektywie, czyli jeśli porównać go z plagą sprzed kilku dekad – kiedy rocznie ginęło kilkadziesiąt tysięcy samochodów³². Niestety, jak pokazano w Tabeli 5, wykrywalność

²⁹ Statystyki Policji *Rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenie rozbójnicze - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia*, <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-kryminalne/7-wybranych-kategorii-p/rozboje-wymuszenia-i-kr/122274,Rozboj-kradziez-rozbojnicza-i-wymuszenie-rozbojnicze.html> [dostęp 01.06.2020].

³⁰ Art. 278 i 279 ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553).

³¹ Zob. Raporty Policji *Utracone pojazdy* za lata 2013-2018, <http://www.statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/kradzieze-samochodow> [dostęp 01.06.2020].

³² *Spada liczba kradzieży samochodów w Polsce*, Rzeczpospolita, 7 stycznia 2019 r. <https://www.rp.pl/Przestepczosc/190109523-Spada-liczba-kradziezy-samochodow-w-Polsce.html> [dostęp 08.06.2020].

tych przestępstw nie jest imponująca. W latach 2013-2018 średnio wynosiła tylko 22%.

Tabela 5. Kradzieże samochodów

Kradzież samochodu						
Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Postępowania wszczęte	14 292	13 504	12 141	11 220	9 823	8 816
Postępowania zakończone	15 080	13 613	12 190	11 769	10 287	9 123
Przestępstwa stwierdzone	14 800	13 791	12 036	11 448	10 047	8 745
% wykrycia	21,0	25,1	21,9	18,3	21,9	23,8
Podejrzani	1 577	1 435	1 260	1 194	1 089	1 056

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportów Policji *Utracone pojazdy* za lata 2013-2018, <http://www.statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/kradzieze-samochodow>[dostęp 01.06.2020].

W przypadku niektórych przestępstw nie odnotowuje się spadku ich liczby. Z danych statystycznych GUS, które zaprezentowano w Tabeli 6³³ jednoznacznie wynika, że liczba ofiar gwałtu i przemocy domowej utrzymuje się w ostatnich latach na zbliżonym poziomie, a ofiarami tych przestępstw są w przeważającej liczbie kobiety.

Według różnych klasyfikacji, liczby tych przestępstw znacząco się różnią, jednak niestety nie rysuje się widoczny trend spadkowy.

Powyższe informacje znajdują potwierdzenie w danych Policji, które dotyczą działań podjętych w procedurze „Niebieskie Karty” wyłącznie przez Policję (bez danych z działalności innych, upoważnionych do zwalczania przemocy domowej, podmiotów pozapolicyjnych). Zostały one przedstawione w Tabeli 7³⁴.

³³ Statystyki GUS *Ofiary gwałtu i przemocy domowej 2013-2018*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/ofiary-gwaltu-i-przemocy-domowej,1,1.html> [dostęp 08.06.2020].

³⁴ Zob. Statystyki Policji *Przemoc w rodzinie*, za lata 2013-2019, <http://www.statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html> [dostęp 08.06.2020].

Tabela 6. Przemoc domowa wg GUS

Ofiary gwałtu i przemocy domowej						
Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Zgwałcenie (03011) wg klasyfikacji ICCS						
Kobiety	754	769	629	752	679	730
Mężczyźni	28	36	38	40	42	34
Płeć nieznana	14	9	5	3	1	
Zgwałcenie (wg Kodeksu Karnego)						
Kobiety	1288	1249	1168	1371	1240	1305
Mężczyźni	89	95	90	100	103	109
Płeć nieznana	26	14	5	5	5	1
Znęcanie się nad członkiem rodziny lub inną osobą zależną lub bezradną (Artykuł 207 KK)						
Kobiety	17535	18410	15219	15644	16905	16434
Mężczyźni	4404	4575	3860	3962	4252	4134
Płeć nieznana	522	210	158	16	6	4

Źródło: Statystyki GUS *Ofiary gwałtu i przemocy domowej 2013-2018*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/wymiar-sprawiedliwosci/wymiar-sprawiedliwosci/ofiary-gwaltu-i-przemocy-domowej,1,1.html> [dostęp 01.06.2020].

Tabela 7. Przemoc domowa wg danych Policji

Ogólna liczba ofiar przemocy							
Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem	86 797	105 332	97 501	91 789	92 529	88 133	88 032
Liczba ofiar – kobiet	58 310	72 786	69 376	66 930	67 984	65 057	65 195
Liczba ofiar – mężczyzn	9 233	11 491	10 733	10 636	11 030	10 672	10 676
Liczba ofiar – małoletnich	19 254	21 055	17 392	14 223	13 515	12 404	12 161

Źródło: Opracowania własne na podstawie Statystyk Policji *Przemoc w rodzinie*, za lata 2013-2019, <http://www.statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html> [dostęp 01.06.2020].

Kolejnym wskaźnikiem bezpieczeństwa są działania Prokuratury. Głównym przejawem aktywności prokuratorów jest ich udział w postępowaniach karnych i innych. W Tabeli 8 przedstawiono dane liczbowe spraw z udziałem prokuratorów³⁵. Wskazują one tendencję wzrostową.

³⁵ Zob. *PG-P1N Sprawozdania z działalności powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie zwierzchniego nadzoru służbowego sprawowanego przez prokuratora nadrzędnego w sprawach karnych, cywilnych i administracyjnych*, za lata 2016-2019, <https://pk.gov.pl/dzialalnosc/sprawozdania-i-statystyki/> [dostęp 08.06.2020].

Tabela 8. Liczba spraw prowadzonych przez Prokuraturę

Ewidencja spraw ogółem				
Rok	2016	2017	2018	2019
Liczba spraw pozostałych do załatwienia z poprzedniego okresu sprawozdawczego	3 796	6 205	8 734	10 657
Wpływ spraw	35 491	42 163	43 776	41 605
Załatwiono ogółem	32 828	39 634	41 937	40 578
Liczba spraw pozostałych na następny okres sprawozdawczy	6 459	8 734	10 573	11 684

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *PG-P1N Sprawozdań z działalności powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie zwierzchniego nadzoru służbowego sprawowanego przez prokuratora nadrzędnego w sprawach karnych, cywilnych i administracyjnych*, za lata 2016-2019, <https://pk.gov.pl/dzialalnosc/sprawozdania-i-statystyki/> [dostęp 01.06.2020].

Więziennictwo pełni istotną rolę w działaniach podejmowanych na rzecz zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego. Statystyki Służby Więziennej pokazują spadkowy trend liczby osadzonych, co przedstawiono w Tabeli 9³⁶. Te wyniki można połączyć z malejącą liczbą dokonywanych przestępstw.

Tabela 9. Liczba osadzonych w zakładach karnych

Osadzeni w zakładach karnych i aresztach śledczych							
Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ogółem	83898	78987	74814	71456	73807	74077	74564
kobiety	2833	2648	2551	2515	2802	3022	3202
mężczyźni	81065	76339	72263	68941	71005	71055	71362

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznej Informacji Statystycznej Ministerstwa Sprawiedliwości, Centralnego Zarządu Służby Więziennej <https://www.sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna> [dostęp 01.06.2020].

Główną rolę w zwalczaniu przestępczości w Polsce pełni Policja. W ramach swojej działalności wykonuje czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe. Dysponuje bazą przetwarzania informacji dla własnych potrzeb operacyjnych oraz w celu ich przekazania innym podmiotom zapobiegającym i zwalczającym przestępczość.

Z ostatnich badań Centrum Badania Opinii Społecznych (CBOS) wynika, że Policja, po raz kolejny, jest najwyższej ocenianą instytucją publiczną spośród wszystkich poddanych ocenie. Działania Policji dobrze ocenia aż 80% ankietowanych. Daje jej to przewagę nad innymi instytucjami i stanowi swoiste wyróżnienie, tym

³⁶ Zob. Roczna Informacja Statystycznej Ministerstwa Sprawiedliwości, Centralnego Zarządu Służby Więziennej, <https://www.sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna> [dostęp 01.06.2020].

Tabela 10. Ocena działań Policji

		Wskazania respondentów według terminów badań																
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020							
Oceny działalności policji	IX	III	IX	III	IX	III	IX	III	IX	III	VI	IX	III	IX	III			
	w procentach																	
Dobra	72	71	68	57	66	67	66	67	72	72	70	62	72	68	74	75	75	80
Zła	20	19	22	29	23	22	22	22	18	16	17	16	25	17	15	16	15	11

Źródło: *Oceny badań instytucji publicznych*, Komunikat z badań 38/2020, CBOS, Warszawa 2020, s. 11.

Tabela 11. Ocena działań sądów i prokuratury

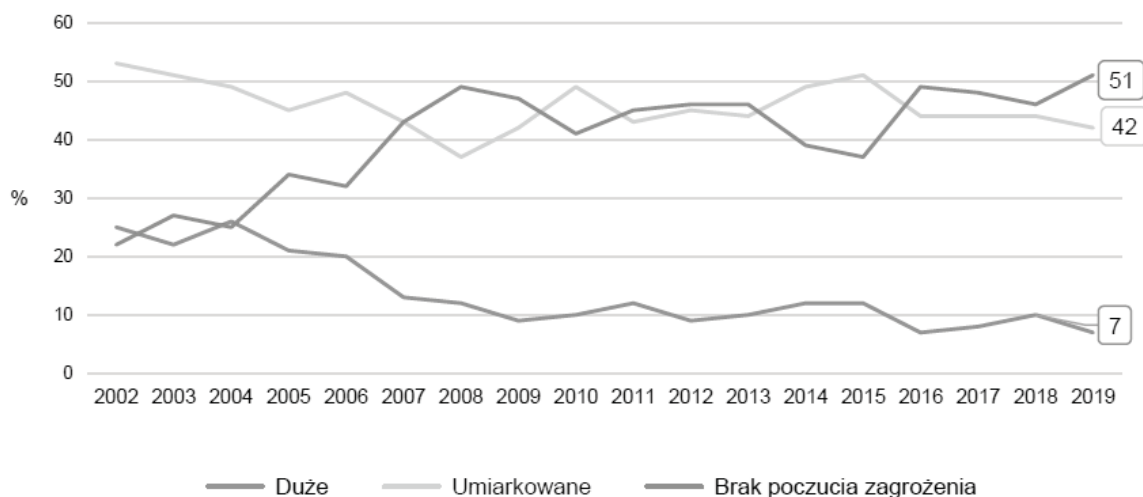
		Wskazania respondentów według terminów badań																
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020									
Oceny działalności	III	IX	III	VII	IX	III	IX	II	III	VI	IX	III	IX	III	IX	III		
	w procentach																	
Sądów	dobra	28	28	33	28	29	25	29	36	28	29	28	32	32	30	32	31	32
	zła	49	44	44	42	50	52	46	40	49	46	49	45	40	42	45	42	40
Prokuratury	dobra	25	29	33	26	28	28	31	26	25	24	26	28	29	34	30	31	31
	zła	42	36	38	39	41	40	37	33	44	43	46	38	33	30	34	38	32

Źródło: *Oceny badań instytucji publicznych*, Komunikat z badań 38/2020, CBOS, Warszawa 2020, s. 9.

bardziej, że jest najlepszym wynikiem w historii badania realizowanego od 1990 roku. Szczegóły przedstawiono w Tabeli 10.

Gorsze notowania wśród społeczeństwa mają sądy i prokuratura. Sądy pozytywnie ocenia zaledwie 32% respondentów, natomiast prokuraturę 31%. Ocenę tych instytucji obrazuje Tabela 11.

Przedstawione dane statystyczne znajdują odzwierciedlenie w nastrojach społecznych. Z Raportu CBOS wynika, że bardziej niż o własne bezpieczeństwo Polacy obawiają się, że ofiarą przestępstwa może stać się ktoś z ich najbliższej rodziny³⁷. Wraz ze wzrostem ogólnego poczucia bezpieczeństwa widoczny jest także wzrost udziału osób, które nie obawiają się, że mogą się stać ofiarą przestępstwa. Według danych CBOS odsetek osób, które w ogóle nie odczuwają zagrożenia przestępczością, w 2019 roku przekroczył połowę, co przedstawiono na Wykresie 3.

Wykres 3. Poczucie zagrożenia przestępczością.

Źródło: *Opinie Polaków o bezpieczeństwie w kraju i okolicy*, Komunikat z badań 72/2019, CBOS, Warszawa 2019, s. 5.

Podsumowanie

Należy zaznaczyć, że obecnie jest coraz mniej klasycznych gangsterów, przeprowadzających brutalne napady, morderstwa, czy porywania dla okupu, znane z lat 90. ubiegłego stulecia, co także przekłada się na poczucie bezpieczeństwa obywateli. Zmienił się profil przestępców i w miejsce wielkich gangów, które kiedyś rządziły półświatkiem, pojawiły się grupy „białych kołnierzyków”. Wyniki zaprezentowanych statystyk i opinii z ostatnich lat uwiadcniają, że spada ogólna liczba przestępstw, natomiast rośnie społeczne zaufanie do instytucji, których zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom. Warto także podkreślić pozytywną rolę współczesnych mediów, które informują o wielu tragicznych zda-

³⁷ *Opinie Polaków o bezpieczeństwie w kraju i okolicy*, Komunikat z badań 72/2019, CBOS, Warszawa 2019, s. 3.

rzeniach, co wpływa na ostrożność potencjalnych ofiar i ma swoje przełożenie na stan bezpieczeństwa. Wykorzystany w artykule materiał stanowi podstawę konstatacji, że Polska staje się coraz bardziej bezpiecznym państwem.

Literatura:

3. Czarnecki B., *Przestrzenne aspekty przestępczości. Metoda identyfikacji czynników zagrożeń w przestrzeni miejskiej*. Rozprawy Naukowe nr 216, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2011.
4. Encyklopedia PWN, Warszawa 1997.
5. Gardocki L., *Pojęcie przestępstwa i podziały przestępstw w polskim prawie karnym*, Annales, UMCS, Lublin, 2013.
6. Jarmoszko S., *U źródeł naukowej tożsamości antropologii bezpieczeństwa*, [w:] M. Cieślarczyk, A. Filipek, A.W. Świdorski, J. Ważniewska (red.), *Elementy teorii i praktyki transdyscyplinarnych badań problemów bezpieczeństwa*, UPH, Siedlce 2013.
7. Obuchowski K., *Psychologia dążeń ludzkich*, PWN, Warszawa 1983.
8. Wojnarowski J., *Dekompozycja systemu obronnego państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego*, Zeszyty Naukowe AON nr 4(97) 2014.

Źródła prawa:

9. Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 Nr 78 poz. 483).
10. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (Dz. U. 2016 poz. 177).
11. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553).
12. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. 1990 Nr 30 poz. 179).
13. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. 2010 Nr 79 poz. 523).

Dokumenty:

14. *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, BBN, Warszawa 2013.
15. *Oceny badań instytucji publicznych*, Komunikat z badań 38/2020, CBOS, Warszawa 2020.
16. *Opinie Polaków o bezpieczeństwie w kraju i okolicy*, Komunikat z badań 72/2019, CBOS, Warszawa 2019.
17. *PG-P1N - Sprawozdania z działalności powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie zwierzchniego nadzoru służbowego sprawowanego przez prokuratora nadzrędnego w sprawach karnych, cywilnych i administracyjnych*, za lata 2016-2019.
18. Raporty Policji *Utracone pojazdy* za lata 2013-2018.
19. Roczna Informacja Statystycznej Ministerstwa Sprawiedliwości, Centralnego Zarządu Służby Więziennej.
20. *Spada liczba kradzieży samochodów w Polsce*, Rzeczpospolita, 7 stycznia 2019 r.
21. Statystyki GUS *Ofiary gwałtu i przemocy domowej 2013-2019*.
22. Statystyki GUS *Ofiary zabójstw 2013-2018*.
23. Statystyki Policji *Bójka i pobicie - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, %wykrycia*.
24. Statystyki Policji *Przemoc w rodzinie*, za lata 2013-2019.

25. *Statystyki Policji Przestępstwa ogółem - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia.*
26. *Statystyki Policji Rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenie rozbójnicze - przestępstwa stwierdzone, przestępstwa wykryte, % wykrycia.*
27. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014.*